

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

A1-TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSİ UZUN TEZ

"ZAMANLA DEĞİŞEN DEĞERLER"

Kılavuz Öğretmen : Fatma Uğur

Öğrencinin Adı : Hüda Eylül

Soyadı : Baylaz

Numarası : 001129013

Sözcük Sayısı : 3810

Araştırma Sorusu : Oya Baydar'ın "Sıcak Külleri Kaldı" adlı yapıtında odak figürlerin inandıkları değerlerin değişimi onların hayatlarına nasıl yön vermiştir?

ÖZ (ABSTRACT)

Değişim önemli bir gerçekliktir. Bu gerçeklik yazınsal yapıtlarda sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Değişim kurgu figürleri üzerinden de ele alınmış, onların hem bireysel hem toplumsal rolleri süreçte ele alınmıştır. Bu özellikler Oya Baydar'ın "Sıcak Külleri Kaldı" adlı yapıtında da görülmektedir. Bu tezi hazırlarken değişimi romanın odak figürleri Ülkü ve Ömer figürlerinin toplumsal ve bireysel değişimleri üzerinden inceledim. bu durum onların yaşamlarını da etkilediği için tezimi neden-sonuç bağlamında ele aldım.

Tezimde odak figürler Ülkü ve Ömer'i yapıttaki rollerini esas alarak ayrı ayrı inceledim. Bu figürleri içinde yapılandıkları çevrenin değerleri, kendi dünya görüşleri ve bu görüşlerinin nasıl benimsedikleri üzerinden ele aldım. Sonuçta, değişimin insan hayatına etkisinin, insanların nasıl inandıklarına bağlı olduğuna karar verdim. Dünyanın her yerinde değişimin insan hayatını farklı yönlerde etkilediğini ve bu farklılıkların insanların inanış tarzlarından kaynaklandığını gördüm.

Sözcük Sayısı : 126 sözcük

İÇİNDEKİLER

1. Giriş.....	4
2. Ülkü Öztürk.....	5
3. Ömer Ulaş.....	12
4. Sonuç.....	17
5. Kaynakça.....	18

1. Giriş

İnanılan değerler bireyin hayatına kalıcı yönler verir. Kişi kendini tanıırken, çevresinde olan bitene karşı bir farkındalık geliştirirken ve hayatına yön verirken benimsediği dünya görüşünün gerekliliklerine göre hareket eder. Bu dünya görüşü kişinin kendini öz denetimle kontrol etmesine ve bir takım özgürlüklerinden ödün vermesine, buna karşılık yeni özgürlüklere kavuşmasına neden olur. İnanç, kişinin bir takım hareketlerini sınırlandırırken bir takım ayrıcalıklar tanır. Bu ayrıcalıkların başında, bir gruba ait olma duygusu ve iktidar hırsı gelir. Bu duygular kişinin inancını sağlamlaştırır ve kişiye bir dayanak ve güç kaynağı olur.

İnanılan değerın çöküşü, kişinin bu ayrıcalıklarından yoksun kalmasına neden olur. Kişinin inancı sağlamsa ve kişi körü körüne bu inanca bağlıysa, bu çöküş kişinin hayatında büyük travmalara yol açar. Oya Baydar'ın "Sıcak Külleri Kaldı" adlı yapıtındaki iki odak figür olan Ülkü ve Ömer karakterlerinin aynı inanca farklı yollardan inanmaları, bu inancın yıkılışı sonucu, hayatlarına farklı yönler vermiştir. Bu farklılıklar kişilerin inanış tarzlarından kaynaklanmaktadır. Eğer kişi esnek bir dünya görüşüne sahipse, zamanla kendini yenileyebiliyorsa, inandığı değerın zaman içinde uğradığı değişimlerden fazla etkilenmez. Bu noktada, kişinin hayatta öncelik verdiği konular ve yaptıkları tercihler ön plana çıkmaktadır.

Kişi hayattaki önceliklerine göre inandığı değeri bir dereceye kadar değiştirip yönlendirebilir. Bu tercihi yapabilmek de yine o kişinin elindedir. Körü körüne inanan kişi, inancının herhangi bir değişime uğraması riski karşısında savunmasız kalır. Fakat esnek bir inanca sahip, yeniliklere açık bir kişinin bu gibi durumlara karşı sarsılmazlığı vardır. İnanış tarzlarındaki bu farklılık, kişilerin geldiği sosyal çevrelerden kaynaklanır. Farklı çevrelerin özellikleri kişilerin hayata bakışını ve inanış tarzlarını etkiler.

Küçük burjuva olarak nitelendirilen Ülkü'nün hayattaki önceliği insan hayatıdır. Hiçbir idealin insan hayatının üstünde tutulmasını doğru bulmamaktadır. Ona göre insan

hayatının üzerinde hiçbir değer olamaz ve insanların ölümleri üzerine kurulan rejimler uzun ömürlü olmaz. Buna karşın, işçi bir aileden gelen Ömer ise ne pahasına olursa olsun ütopyasına ve onun doğruluğuna inanmaktadır. Bu uğurda tabii ki de insanlar ölecektir ama bu daha çok insanın ölmesini engellemek adına olacaktır.

Böyle bir farklılık karşısında, inandıkları ortak değer zamanla yıkılsa bile Ülkü yaşama bağlı ve Ömer'e oranla daha az sarsılmış olur. Yaşama tutunmak için yeni değerler bulur ve sadece kaybedilen hayatlardan acı duyar. Fakat Ömer, yürekten bağlı olduğu değerın yıkılmasıyla birlikte amacını yitirir ve kaybolur. Aynı değerın değişmesiyle farklı yollara giden iki karakter, başladıkları yerden çok farklı noktalarda bitirirler ve bu farklılıklar aslında benzer görünen yanlarının bir ürünüdür.

2. Ülkü Öztürk

"... *Deryan içinde, deryanı bilmeyen balıklar gibiydim. Gözlerimi kulaklarımı kapamış, üç maymun gibiydim ...*". Orta halli bir ailenin, Fransız okulunda bursu eğitim görmüş büyük kızları Ülkü, canlı, dik kafalı ve yaşamayı seven bir karakterdir. İnsan yaşamını ve insani değerleri her şeyin üstünde tutmaktadır. Hangi dünya görüşü olursa olsun iktidara gelebilmek ya da gücü elinde tutabilmek için insanların katledilmesine şiddetle karşı çıkmaktadır.

Fransız okulunda burslu öğrenci olarak okurken maruz kaldığı durumlar ileride sol kesimle yakınlaşmasına zemin hazırlamıştır. Zengin kesimin çocuklarını okuttuğu Fransız okulunda tek burslu öğrenci olarak dışlanmış ve burnu havada bir tutum benimsemiştir. Öğretmen anne babanın çocuğu olduğu ve orta halli bir aileden geldiği için çevresine uyum sağlamakta zorluk çekmiştir. Küçük yaşlardan itibaren güçlü ile güçsüzün, zengin ile fakirin arasındaki uçurumun ayırımına varmıştır. Bu durum onun hayatının ileri dönemlerinde yerini belirlerken bocalamasına yol açmıştır.

Arın ile tanıştığında yirmi yaşındadır ve özel ders vererek para kazanmaktadır. Arın'la ilişkilerinin başladığı sırada ülkede ciddi siyasi dalganmalar olmaktadır. Üniversite çevresinde Ülkü'ye "burjuva" gözüyle bakılmış; Ülkü, Arın'la sürdürdüğü ilişkisi boyunca Arın ve Arın'ın çevresi, Ülkü'nün ailesi ve ülke gerçekliği olmak üzere ikircikli bir hayat yaşamıştır. Bir yanda içinde kendisini rahatsız hissettiği yaşam koşulları, diğer yanda ise kıyasından dahil olduğu ve asla tam anlamıyla içine giremeyeceği öteki yaşam koşulları bulunmaktadır. Açmazlar içinde kaldığı, çelişkiler yaşadığı, aidiyet duygusunu sorguladığı tam da bu noktada ülkeye hakim olan siyasal gruplardan birinde yerini belli etmesi gerekmektedir. Ülkede Ülkü'nün kafa yapısıyla taban tabana zıt olacak bir ayrım görülmektedir ve bu koşullar içerisinde Ülkü tarafsız kalmak gibi bir ayrıcalığa sahip değildir. "... fokur fokur kaynayan, köpüren suyun orta yerinde durmuş, yerimi bulmaya çalışıyorum.". fakat Ülkü, kendi gerçeklerinin farkındadır. Bu farkındalığının kesinleşmesinde Arın'ın annesinin söylediklerinin payı büyüktür; "... aile, çevre, içtimai mevki, içinde yaşanan muhit ..." insanların yaşamlarına yön vermektedir. Ülkü, zaten Arın'la karşı saflarda oldukları için hiçbir zaman birlikteliklerinin yürümeyeceğinin, farkına varmıştır. "... sevgilin ... biraz yabancı geldi ... seni yakından tanıyınca, sana da yabancı gibi ..." (Baydar 133). Bu nedenle Ülkü; küçüklüğünden iyi bildiği sınıf ayrımına karşı eşitlik, adalet, emekçinin başa gelmesi ve işçi iktidarı görüşünü benimsemiştir.

1960 sonlarına doğru Ülkü'nün iki İstanbul'u vardır: biri Arınlı İstanbul, diğeri ise Arın'dan önce de var olan, bildiği, tanıdığı, içinde boğulduğu İstanbul. Ülkü'nün Arınlı İstanbul Divan, Park Oteli ve Yeniköy'deki yalından ve aşktan oluşurken diğer İstanbul'u Asmalımescit, Aksaray'daki ilçe binası, öğrenci yürüyüşleri ve boykotlardan oluşmaktadır. Ülkü bu iki apayrı hayatın arasında kararsız ve dengesiz bir profil çizmektedir. Arın'la ilişkilerinin bir geleceği olamayacağını bilmelerine rağmen uzatmaları oynamaktadırlar, bu durum Ülkü'nün yaşadığı ikilemlerin daha kalıcı etkiler bırakmasına yol açmaktadır. Ülkü'nün içinde bocaladığı bu aşk ve dünya görüşü ikilemi, onu bir kimlik arayışına itmştir. Arın'la yaşadıkları çalkantılı ve bitmeye mahkum ilişkileri onu çokça yıpratmış ve ilişkileri kaçınılmaz sona ulaştığında Ülkü'yü teselliye başka yerlerde aramaya itmştir. Ülkü'nün Ömer Hoca'yla yakınlaşması ve

"*Papatyalarla Mimosaların Savaşı*"nın başlaması bu ayrılıkla eş düzlemlili zamanlarda gerçekleşmiştir.

Ülkü'nün hayatında, Ömer Ulaş'la tanışması ve Arın'la yollarını ayırmaları birer kilometre taşı niteliğindedir. Ülkü bu gelişmelerle birlikte hayatında süregelen Arın ve dünya görüşü karmaşasına bir son vermiş, safını netleştirmiş ve hayatında Ömer Ulaş'la evlenmiş; parti içinde Fransızca çeviriler yapan aktif devrimci bir dönem başlamıştır. Her ne kadar yerini netleştirmiş görünse de, kof devrimci edebiyatıyla ters düşen görüşleri ve tarzından ödün vermemesi nedeniyle parti çevresinde çok kez "*Küçük Burjuva*" "*Tatlı Su Devrimcisi*" olmakla suçlanmıştır. Bir yandan yaşadığı duygusal travmaları atlarmaya çalışıp bir yandan da yeni yaşamına ayak uydurma çabaları gösterirken 1970'te keskin siyasi çizgiler çizilmiş, sıkı yönetim, beraberinde gelen tutuklamalar, gözaltılar, işkenceler, baskı ve korku dönemi, "*Muhbirlik*", ihanetler ve kuşkuların yaşanması Ülkü'nün hayatının bambaşka biçimde ilerlemesine neden olmuştur. "*Aşkların, arkadaşlıkların, insanların, yaşamların, gençliklerin, umutların üzerinden ezerek, parçalayarak, buldozer gibi geçtiği 1971 günlerinde aşık olmak, biraz da devrimci romantizminin çekiciliğine kapılmak demektir.*" (Baydar 186). Sıkı yönetimle eş zamanlı gelişen tutuklanıp cezaevine girmesi, tüm bunlar olurken herkesten sakladığı, sadece Ömer Ulaş'la paylaşabildiği hamileliği, cezaevinde maruz kaldığı işkence ve zulüm, Ülkü'nün hayatında unutamayacağı, fakat hatırlamak da istemeyeceği bir dönem olmuştur. Arın'la yaşadıkları fırtınalı ilişkinin bitimini sindirmeden hamileliği ve Ömer Ulaş'la evliliği birbiri ardına çok hızlı bir şekilde gelişmiştir. Duygusal travmaları atlarmadan tutuklanıp cezaevine girmesi ve orada gördüğü türlü işkenceler, Ülkü'nün hayatına iradesi dışında gelişen yeni bir dönem açmıştır.

Cezaevi sonrası, evlilik ve doğan bebek Ülkü'nün hayatındaki bu yeni dönemin getirileridir. Ankara Cezaevi'nden İstanbul'a dönen Ülkü siyasi yaşamına devam ederken bir yandan da özel yaşamında huzur bulmuştur. Ömer Ulaş iki kimlikle iki yaşam sürerken Ülkü, Arın'dan olan oğlu Umut Murat'ı büyütmetedir. Ülkü'nün

annesi öğretmenliğe devam etmekte, kendisi ise Fransızca çeviriler yapmakta ve özel dersler vererek para kazanmaktadır. 1 Mayıs 1976'nın muhteşem kutlamaları, ve yaklaşan yeni 1 Mayıs, sol kesimin kitle tabanının yaygınlaşması, sendikaların hakimiyeti, işçiler, öğrenciler, devrimin gerçekleşeceğine olan inançları kuvvetlendirmektedir.

Bir önceki yıla göre daha görkemli bir kutlama yapma hayalleriyle düzenlenen, ancak tarihe "Kanlı 1 Mayıs" olarak geçen 1 Mayıs 1977, Ülkü'nün hayatında kurduğu huzurun bozulması anlamına gelmektedir. Intercontinental Otel'in terasından ilk kurşunları atan yüzü maskeli ajan provokatör Maoculardan şüphelenilmektedir. Sendikalarda, üniversitelerde hep bunlar tartışılmasına rağmen bir sonuca varılamamıştır. Sol kesim kendi içinde birçok parçadan oluştuğu için bu durum safların keskinleşmesine ve ayrımın artmasına yol açmaktaydı. Böyle bir durumda sol kesimin kendi içinde bir uzlaşma sağlayabilmesi zor görünmekteydi. 1 Mayıs 1977 kutlamaları birçok kesim için kırılma noktası olmuş, ülkede kaos artmış, ülke bir bakıma bir iç savaşa sürüklenmiştir. Sol kesimin birbiri içindeki farklılıkları kullanılarak bir iç çatışma yaratılmış, var olan düşünce farklılıkları provoke edilerek solun önü kesilmiş ve sağın hareket alanı genişletilerek önü açılmıştır. Ülke bir kargaşa ve anarşi içerisine itilmiştir. Bu kaos dönemi herkesin olduğu gibi Ülkü'nün de hayatında zor bir dönemin başlangıcı olmuştur. Ömer Ulaş'ın sürekli parti işleriyle ilgilenmesi nedeniyle aralarında kopukluklar başlamış, hayat her alanda zorlaşmıştır. Ülkü işini, iş çevresini ve ailesini idare etmekte zorluk çekmektedir. 1 Mayıs katliamından sonra başlayan iç çatışma ve kaos ortamı şiddetini artırarak devam etmekte bu karışıklık her insanın olduğu gibi Ülkü'nün de hayatını zorlaştırmaktadır. Devlet tüm kurum ve kuruluşlarıyla bu kaosa teslim olmuştur. Sokaklar, üniversiteler, sendikalar, kamu kuruluşları hatta aynı evde yaşayan iki kardeş bile farklı kutuplara çekilmektedir. Failleri belli olan ama faili meçhul cinayetler ülkede panik ve korkuyu arttırmaktadır. Bu baskı döneminden en fazla sol kesim etkilenmiştir. Ordu yönetime el koyup da sıkı yönetim ilan edildiği zaman Ömer Ulaş'la birlikte arananlar listesinin başlarında Ülkü'nün de adı vardır. Her an tutuklanabilme, gözaltı ve işkence odalarına yeniden

dönebilme olasılığı yaşamaktadır. Ev baskınlarının sayısı giderek arttığı için Ülkü evine bile gidemez ve oğlunu göremez olmuştur.

Ömer Ulaş yurtdışına çıkmıştır, Ülkü ve ailesi için de en güvenilir yol Ülkü'nün de yurtdışına çıkmasıdır. Ömer Ulaş'ın yurtdışına kaçıışı Ülkü'yü sandığından da fazla etkilemiştir, sekiz yıllık birliktelikleri Ülkü'nün hayatına tutkudan çok huzur ve sakinlik getirmiştir. Ömer Ulaş, Ülkü için sığınılacak güvenli bir limandır. *"O limanda fırtınalar etkili olmaz, dalgalar kabarmaz, zaman zaman çıkan rüzgarlar suları şöyle bir ürpertip geçerdi ... Oğluyla birlikte sığındığı bir limandı Ömer. Ve işte gitmişti; asıl ait olduğu yere, devrim ve iktidar düşlerinin ülkesine dönmüştü."* (Baydar 234/235). Ülkü de Ömer Ulaş'ın yanına Moskova'ya gitme kararı almıştı, çünkü böylesi hem kendisi hem de oğlu Umut Murat için en güvenli seçimdir. Devrimin, ütopyalarının dünyadaki yansıması olan Moskova, Ülkü'nün kafasındaki soru işaretlerinin arttırmıştır. *"Moskova'nın büyümesi imanımı ve inancımı artıracığına hüznümü ve kuşkularımı artırdı."* (Baydar 237). Moskova, Ülkü'nün hayatında Ömer'le bağlarının kesin olarak koptuğu yer olmuştur. Ömer Ulaş'la aralarında süregelen soğukluk Ülkü'nün dayanamaması üzerine sonlanmıştır. Ülkü Moskova'yı terk edip Fransa'ya gitmiş, oğlunu da yanına almış fakat Umut Murat Fransa'da mutsuz olduğu için geri dönmüştür.

Yıllar sonra, siyasi bir çatışma sırasında Umut Murat'ın da içinde bulunduğu bir grup genç öldürülmüştür. Ülkü cesedi teşhis etmesi için çağırılmış ve yıllar sonra oğlunu ilk defa morgda görmüştür. Bu travma Ülkü'nün hayatındaki en kalıcı izi bırakmıştır. Yaşadığı bu zor dönemde, hastaneye kaldırıldığında, Arın'ın kardeşi Erim'le karşılaşmıştır. Yıllar sonra geri döndüğü İstanbul'da annesiyle, anne ocağıyla, Umut Murat'ın yaşadığı yerlerle ve Arın'la, kısacası geride bıraktığı bütün geçmişiyle yüzleşmiştir. *"Tarih yıkılıyordu, inançlar yıkılıyordu. Biz yıkılıyorduk ve kurtulduğumuzu sanıyorduk ... yüreğinin ve kafasının ikinci katında yaşamak ve bir delinin özgürlüğüyle anlatmak, aktarmak, paylaşmak iyi geliyordu."* (Baydar 63). Siyasi değerlerine olan inancının yıkılışının ardından bir de oğlunun ölümü Ülkü'yü

gerçeklikten uzaklaştırmış ve hayatını bıçak sırtına çevirmiştir. Ülkü işine daha çok bağlanmış ve acısını unutmaya çalışmıştır.

Ülkü, Fransa'da gazetecilik yapmaktadır ve Arın Murat'ın Fransa'da vereceği basın toplantısına gazeteci kimliğiyle katılmaktadır. Arın Murat verdiği basın toplantısında "siyasi intihar" olarak nitelendirilebilecek itiraflarda bulunmuş ve bu itirafların tamamen kendi şahsına ait saptamalar olduğunun defalarca altını çizmiştir. Ülkü'nün her açıdan canını acıtan, onu yaralayan bir dönemin siyasi analizlerini, gecikmiş itiraflarını, üst düzey bir devlet yetkilisi ve çarkın gönüllü bir dişlisi olan Arın Murat'ın açıklaması Ülkü için bir büyük bir şok niteliğindedir. Arın, Türkiye gerçeklerini kronolojik sırayla anlatırken bir yandan da Ülkü'yle yaşadıkları ilişkinin bitme nedenlerini de sıralamıştır. Kendi öz eleştirisini yaparak kendini temize çıkaracağını zannetmiştir.

Arın'la Ülkü basın toplantısının sonunda buluşmuş ve geçmiş yıllardan bu yana ne kadar değiştiklerini fark etmişlerdir. Ülkü'nün karşısında eski, hırslı, ideallerine bağlı, yürüdüğü yola inancı tam ve sonsuz olan Arın yerine yıkık, inancını yitirmiş, iktidarını kaybetmiş, kendi hırsına yenilmiş bir Arın durmaktadır. Ülkü, karşısında duran bu adamı, Leipzig'de gördüğü diğer yıkık, hayallerine ihanet etmiş adamlarla karşılaştırmaktadır. Ömer Ulaş ve Arın Murat, bir zamanlar, farklı yollarda yürümüş olsalar da, hırslarının, gözü kapalı inançlarının ve ideallerinin karşısında yenilmiş, hayalini kurdukları iktidara ulaşamamış, ve aynı noktaya gelmişlerdir. Arın konuştuğu, Ülkü duygularını yoklamış, tıpkı Leipzig'de Ömer'e yaptığı gibi ve eski güzel duygulardan geriye sadece acıma ve yabancılaşma duygusunun kaldığını fark etmiştir. Hayatı boyunca eleştirdiği iktidar hırsına kendisinin de sahip olduğunu anlamıştır; Ülkü, hayatındaki iki erkeği, iktidar hırslarını kaybettiklerini anladığı zaman bırakmıştır.

Arın, siyasi intiharının ardından Ülkü'yle buluşmasından sonra, Paris'in ara sokaklarından birinde öldürülmüştür. Ülkü cesedi teşhis etmiş ve yıllar önce oğlunun cesedini teşhis ettiği zamanki gibi bir travma yaşamıştır. Acısını unutabilmek için "çivi çivi söker" mantığıyla başkalarının acılarına tanık olmaya, Yugoslavya'daki savaşa gazeteci olarak gitmiştir. Geçmişteki olayların acısını fazlasıyla yaşadığı için hiçbir şey düşünmemekte ve hissetmemektedir. Bütün insani yanını kaybettiğine inandığı sırada annesinin cesedinin başında, kucağında bir kedi yavrusuyla sessiz sessiz ağlayan küçük bir kız çocuğu görmüştür.

" Kahrolası, aşağılık bir mesleki refleksle fotoğraf makinesinin deklanşörüne bastığında, yüreğindeki nasırın acıdan ve isyandan çatladığını, içindeki ıssızlığın gök gürültüsünden beter bir gürültüyle dağıldığını hissetmişti. İyileştim, yeniden insanlaşıyorum."(Baydar 412).

Ülkü, Yugoslavya'dan ayrılıp Paris'e döndüğü zaman, ona insani duygularını kazandıran küçük kız için elinden geleni yapmaktadır, fakat onla yeniden karşılaşacak gücü kendinde bulamamıştır. Ülkü, Arın'la özdeşleştirdiği Paris'te bunalmakta ve boğulmaktadır. Üst üste yaşadığı travmalardan sonra Türkiye'ye dönme fikri onu başta korkutsa da Paris'te kalamayacağını düşünmektedir. Temmuz 1997'de Türkiye'ye dönmüş ve ülkedeki faili meçhullerin, siyasi cinayetlerin halk tarafında kanıksandığını görmüştür. Bu durum onu umutsuzluğa sürüklemektedir. Arın'ın ölümüyle herhangi bir ilgisi olabilecek olayları araştırma umuduyla geri döndüğü Türkiye'de geçmişle hesaplaşmaktadır. Çocukluğunun, gençliğinin geçtiği yerlere gitmiş, kız kardeşi ve annesiyle buluşmuştur. Geçmişle bugününü tarafsız bir biçimde karşılaştırmıştır.

Ülkü Öztürk, değişen dünyayla birlikte yok olan değerler ve yitirilen yaşamlar nedeniyle yıpranmış ve başladığı noktadan çok farklı bir yere gelmiştir. Sol kesimin büyük bir çoğunluğunun aksine Ülkü, sorgulayan, mevcut doğrularını koşulsuz kabul etmeyen biridir. Sorduğu sorular nedeniyle inancı tam değildir ve hiçbir zaman sağlam bir partici olmamıştır. Solun yanında aktif görev aldığı zamanlar Ömer Ulaş'ın karısı olsa bile çevresinde kuşkuyla karşılanmıştır. Sürekli sorgulayan, şüphe eden,

sıradan cevaplarla tatmin olmayan bu halleri, çözümsüz bir durumla karşılaştığında köşeye sıkışmasına, hissizleşmesine neden olmuştur. Mutlak inanç ve iktidar hırsı olmadığı için değişken bir yapıdadır. Yanlış bulduğu değerlerden uzaklaşmak konusunda esnektir. Bu nedenle sol görüşün zamanla yıkılmasıyla Ülkü, hayata tutunacak yeni değerler bulmuş, onu yaralayan tek şey kaybedilen insan hayatları olmuştur.

3. Ömer Ulaş

İşçilerde sendikalaşma, örgütlenme ve sınıf bilincinin oluşturulmaya başlandığı dönemde Eskişehir’de işçi bir ailenin çocuğu olarak doğmuştur. Annesi ve babası işçidir. Yetiştığı çevrede herkes “işçi çocuğu işçi olur” felsefesiyle önce çıraklık okuluna, ardından cer atölyelerine işçi olarak gitmektedir. Ailesinde bir tek Ömer Ulaş, çıraklık okulu ve cer atölyesi yerine düzgün bir okula gitmiş; ailesinin ondan beklentileri farklı bir yönde şekillenmiştir. İşçi anne babasının onun okumasına, yüksek mektepleri bitirmesine ve devlet dairelerinde müdür, kaymakam olmasına olan istekleriyle yetişen Ömer Ulaş, bir yandan okurken bir yandan da dış dünyada neler olup bittiğin dair bir dünya görüşü oluşturmaktadır. Çevresine karşı oldukça duyarlı tutumlar sergilemektedir, çünkü o bir işçi çocuğudur ve sınıfının kurtuluş mücadelesine inanmaktadır.

Ömer Ulaş’ın farkındalığının gelişmesinde ve dünya görüşünün şekillenmesinde önemli bir etken olmuştur. Sivri dilli ve lafını sakınmayan Müslim Usta, Ömer Ulaş için sınıfsal bilincin ve sol görüşün cesur savunucusudur. Aykırı davranışları nedeniyle diğer işçiler tarafından “Komünist Deli Müslim” lakabı takılan Müslim Usta, Ömer Ulaş’a Nazım Hikmet’i ilk tanıtan kişidir. Devrimin gerçekleşeceğine olan tam ve sarsılmaz inancıyla Ömer Ulaş’a devrimciliğin temellerini öğretmiştir. *"Ben görmem, çocukları bilmem, ama torunlarım mutlaka görecek."* (Baydar 173)

Ömer Ulaş'ın sistemi ilk sorgulayışı Müslim Usta ve babası aracılığıyla olmuştur. Hem Müslim Usta hem de babası aynı yolda ilerlemelerine ve aynı görüşü savunmalarına rağmen farklı yollarda yürümektedirler. Ömer Ulaş'ın babası sendikalarda haklarını savunabileceğine inanırken Müslüm Usta işçi sınıfının iktidarına inanmaktadır. Bu nedenle diğer işçiler bile ona kuşkuyla bakmaktadırlar. Müslim Usta'nın tam ve sarsılmayan inancı, "işçi çocuğu" Ömer Ulaş'ın safını netleştirip Ömer Hoca'ya dönüşmesinde büyük rol oynamıştır. Hem Müslim Usta'nın görüşlerini kendi içinde özümseyip kendine göre bir dünya görüşü çizmiş, hem de üniversite öğrenimini tamamlamış, sol görüş konusunda iyice bilinçlenmiş, işçi sendikaları ve partilerde aktif görevler üstlenmiştir. Üniversite ve parti çevresinde sözü dinlenen saygın bir kişi olmuştur.

1970 sonbaharında Ankara'da üniversite çevresinden bir arkadaşının evinde yapıtın odak figürü olan Ülkü'yle tanışmıştır. Ülkü, Fransa'dan gelmiş olması nedeniyle devrime hizmet eden yapıtların çevirilerinde yardımcı olabilmektedir. Bu durum arkadaşlıklarını başlatan ve ilerleten bir dönüm noktası niteliğindedir. Ömer Hoca, Ülkü'den etkilenmiştir. Gençlik dönemlerinde ve öncesinde kadınlarla pek ilişkisi olmamıştır, çünkü kof devrimci edebiyatıyla o dönemin gençlerinin devrimden başka konularla ilgilenmeleri, kendi içlerinde hoş karşılanmamaktadır ve bir zayıflık olarak görülmektedir. Bu durumun temelinde yatan neden ise, dikkat dağınıklığının harekete ve devrime engel olacağına düşünülmesidir. Fakat Ömer Hoca, yine de Ülkü'den çok etkilenmiştir. *"27 Nisan 1971, önemli bir tarihtir. Mimosalarla papatyaların savaşı o gün başladı, yüzyıl savaşları gibi bugüne kadar sürüyor."* (Baydar 185)

Ömer Hoca, bir yandan Ülkü'yle olan ilişkisini sürdürürken bir yandan da sendikalarda ve partilerde çalışmaya, dersler vermeye devam etmiştir. Bu dönemlere rastlayan sıkı yönetim ilanı, her devrimcinin oldukça zorlu geçirdiği bir dönemdir. Ülkü'yle olan çalkantılı ilişkileri yetmezmiş gibi bir yandan da ülkedeki siyasi gelişmeleri takip etmek, saklanarak yaşamak Ömer Hoca'yı, her devrimciyi olduğu gibi yıpratmıştır. Nitekim, dönem insanlarına baskı ve korkuyla "muhiber vatandaş" misyonunun

yüklenmesi Ülkü'nün tutuklanıp cezaevine gönderilmesine neden olmuştur. Ülkü'nün cezaevi, tutukluluk ve işkence dönemi sonrası Ömer Ulaş'ın özel hayatında köklü değişimlere yol açmıştır. Sıkı devrimci, bağlanma zorluğu çeken, devrimden başka şey düşünmeyen Ömer Ulaş artık evli ve bir çocuk babasıdır. Onun için artık iki kimlikli, iki yaşamlı bir dönem başlamıştır.

Ömer Ulaş Siyasi hayatına ve işçi hareketlerine Cumhuriyet Halk Partisi şemsiyesi altında devam etmiş; işçi mahallelerinde, fabrikalarda oluşan harekete Marksist bir bakış kazandırmaya çalışmıştır. 1973 sonlarında rejim iyice gevşemiş, işçiler, *"Toprak işleyen, su kullananındır."* *"Tekelleri kuşatacağız."* *"Ak güvercinler uçurulacak."* *"Karaoğlan Ecevit."* *"Umudumuz Ecevit."* (Baydar 208) bağırışları arasında iktidara yürümeye başlamıştır. 12 Mart dönemi'nde başkaldırılarından çıkmış işçiler, işkenceye uğramış, tutuklanmış, sindirilmiş gençler baskı dönemi nedeniyle büyük kitleler halinde sola itilmiştir. Ömer Ulaş, Cumhuriyet tarihinde ilk kez "işçi bayramı" olarak kutlanılan 1 Mayıs 1976 ve tarihe "Kanlı 1 Mayıs" olarak geçen 1 Mayıs 1977 kutlamalarında düzenleyiciler arasında rol almıştı. İşçi bayramı görkemine yaraşır hazırlıklar yapılmıştı. Tüm sol örgütler, sendikalar, öğrenciler, kadınlar, işçiler Taksim meydanını doldurmuştu. Amaçları aynı olsa da bayrakları, attıkları sloganlar ve marşları birbirinden farklı olan sol örgütler gergin bir ortam yaratmaktaydı. Ömer Ulaş ve partisi provokasyondan çekinmişlerdir. Nitekim alınan tedbirlere rağmen kutlamalar pek sakin geçmemiş, fakat bu çapta bir katliam da beklenmemiştir.

Birçok insanın hayatında bir dönüm noktası niteliğinde olan 1 Mayıs 1977, Ömer Hoca'nın da gerek siyasi gerek sivil hayatında, pek çok değişimlere yol açmıştır. Olayları kimin başlattığı, ilk kurşunun nereden atıldığı, hangi olasılığın partinin işine daha çok yarayacağı ve partiyi güçlü çıkaracağını hesapları yapılmaktadır. Sonuç olarak ajan provokatör Maocuların suçlanması onların işine gelmiştir. Ömer Hoca'nın, nasıl ki Ülkü'nün, yani aşkın hayatına girmesi siyasal yaşantısının değişmesine yol açmışsa bu kırılma noktası da onun siyasi görüşünü ve duruşunu, çizgisini etkileyen

önemli bir etmendir. Ömer Hoca, tüm sol örgüt gibi amacına kilitlemiş, bu uğurda her şeyi feda edebilen, güçlü bir profil çizmiştir.

Ülke büyük karmaşa içerisindeyken Ömer Hoca, partinin ileri gelenlerinden bir kilit isim olarak devrimin doğduğu yere, Nazım Hikmet'in, Lenin'in yaşadığı yere, büyük ütopyaları olan Moskova'ya gitmiştir. Arananlar listesinde olduğu için sahte bir kimlik kullanarak ülkede yaşanan askeri darbeden kaçmıştır. Bu askeri darbeye sol kesim büyük bir yara almıştır, aydınlar, ilerici partiden, sendikadan üst düzey kişiler ya tutuklanmış ya da işkence, idam, baskı ve zulümden kurtulabilmek için yurtdışına kaçmıştır. Sol kesime uygulanan her türlü anti-demokratik uygulamadan ve yıldırma politikasından kaçan Ömer Hoca, Moskova'da devrimin gerçekleşeceğine inanan ve dünyanın dört bir yanından gelen devrimcilerle kaynaşmış, Şerif Yoldaş adıyla siyasi hayatına devam etmiştir. Ömer Hoca'nın hayatındaki bu Moskova dönemi ve diğer devrimcilerle yakınlaşması inancını sağlamlaştırmıştır. Diğer bütün devrimciler gibi o da, tüm dünyada işçi sınıfının iktidarının er geç gerçekleşeceğine ve "Büyük Ağabey" in onları hayal kırıklığına uğratmayacağına inanmaktadır.

Siyasi hayatında bu gelişmeler olurken Ülkü'yle aralarına giren soğukluğu, devrim hedefine kilitlemiş olduğu için göz ardı etmektedir. Ömer Hoca Moskova'da devrimin doğduğu yerde siyasi çalışmalarına devam ederken Ülkü Fransa'dadır ve oğlunu annesiyle birlikte İstanbul'da bırakmıştır. Ülkü Moskova'ya geldikten sonra aralarındaki soğukluk iyice gerginliğe dönüşmüş, Ömer Hoca kafasındaki "iktidar" olgusunu ilk defa sorgulamaya başlamıştır. Ülkü'nün gelişiyi birlikte oluşan kırılma noktası, dış dünyadaki gelişmelerle birlikte Ömer Hoca'nın hayatı boyunca inandığı değerleri kökten sarsmıştır. Bir yandan Ülkü'yle aralarındaki iletişim problemleri bir yandan da giderek çöken komünist rejim, Ömer Ulaş'ın yaşamını sorgulamasına neden olmuştur. Gençken hiç sorgulamadan kabul ettiği, benimsediği bu görüşleri özel hayatında ve dünyada gerçekleşen birtakım değişimler ve devinimler nedeniyle sorgulama ihtiyacı hissetmiştir. Sorgulamaya başladığı zaman, objektif bir biçimde, hayatında neyin yanlış neyin doğrunun, hangi yolu takip ederek bir yere

varılamayacağını, hangi konularda boşa kürek çekmiş olduğunun net bir ayırımına varmıştır. Gerek yaşı ilerledikçe olgunlaşması olsun gerek etrafındaki yenilikler ve farklılıklar olsun Ömer Ulaş'a hayatında neyin gerçek neyin ütopya olduğunu göstermiştir.

Ömer Ulaş Siyasi görüşleriyle radikal bir tutum sergileyen, ülkesini ve ülkesinin değerlerini korumak için savaşan bir devrimcidir. Onun için önemli olan mutlak devrim, gerisi boş devrimcilikten ibaretti. "... *hamhalat devrimciliği eleştirmiş ... sorular sormuş ...*" (Baydar 256). Devrimin bir gün mutlaka gerçekleşeceğine ve "Büyük Ağabey"ın onlara yardım edeceğine olan inancı 1989 yılbaşında yaşananlar, Çekoslovakya, Polonya, Macaristan, Berlin Duvarı ve Doğu Almanya'nın birer birer düşüşüyle kökten ve geri döndürülemez bir biçimde sarsılmıştır. Romanya'da bayrakların yırtılması, Lenin heykellerinin devrilmesiyle hayalini kurduğu ve ömrü boyunca gerçekleştirmek için çalıştığı ütopyasının tamamen yıkılmasıdır. Bütün bu gelişmeler Ömer Hoca'yı sorgulamaya itmiştir. "... *soru sordun mu ... kafası karışık sayılırdın. Yükseldikçe ... kafanın berraklaşması gerekir, daha doğrusu kafan karışıksa yüklemezsin ... Sosyalizmin yüce çıkarları için susmak, kabullenmek gerekir.*" (Baydar 256). Doğru yerde doğru sözü söylememenin devrimin amacına hizmet ettiğini düşünerek yanılmıştır ve bunun farkına vardığı zaman, bir bakıma, yenilgiyi kabullenmiştir. "*Yenilince, teslim olunca ne hale geldik ... Bizler tarihin öznesi olmak için yola çıktık. Tarih yapıcılarıydık ... kendini tarihin öznesi sanırsın ve bir gün bir de bakarsın ki sadece basit bir nesne, malzeme, belge olmuşsun.*" (Baydar 257).

Dünyadaki hızlı değişim, Ömer Ulaş'ı yıpratmış ve değiştirmiştir. Bir zamanlar tüm benliğiyle inandığı ütopyası olan Moskova'nın bu "yeni" halinde kalamamış, ancak aynı zamanda çekip gidememiştir. Yıllar sonra Leipzig'de Ülkü'yle karşılaştıktan sonra doğduğu topraklara dönme kararı almıştır. Ömer Ulaş, çelik gibi imanının, kör inancının kurbanı olmuştur. Çoğu şeyi iyi bir amaç uğruna görmeden geldiğini, sorgulamadığını düşünerek yanılmıştır. Aktif devrimci hayatı boyunca en kritik anlarda bile inancını kaybetmemiş, ütopyalarından, "Büyük Ağabey"den hiç şüphe

duymamıştır. İdeallerine olan bağlılığı, körü körüne inanca kadar varsa da inandığı değerler sağlam olduğu sürece Ömer Ulaş'a bir yıkılmazlık, sarılmazlık ve iktidar vermiştir. Bu nedenle sol görüşün aldığı ağır darbe Ömer Ulaş'ı, Ülkü'yü olduğundan fazla etkilemiştir, çünkü Ömer Ulaş, değişken bir karakter değildir, inancını kaybettiğinde kaybolmuştur. *"Onu en son Leipzig'de gördüm. O kederli, kursuni, yenik kentte. O da tıpkı bu kente benziyordu ... Papatyalarla mimozaların savaşını kaybetmişti, kaybetmiştik. Bütün savaşları kaybetmişti ... Yaşlanmış sandım önce. Yaşlanma umudu bile olmadığını sonradan fark ettim."*(Baydar 258).

4. Sonuç

Ülkü Öztürk, insan hayatını hiçbir idealin üzerinde tutmamıştır, hiçbir şekilde insan hayatının kaybedilişini ilerlemeye yönelik bir yol olarak görmemiştir. Bu nedenle dünya görüşü zaman içinde birçok değişikliğe uğramış olsa da Ülkü, hayattaki önceliği olan "yaşam" nedeniyle yaşama tutunacak yeni yollar bulmuştur. Kendi dünya görüşünü dahi sorgulamadan kabul etmediği için değişimler karşısında sarsılmaz bir tutum sergilemiştir.

Ömer Ulaş için insanlığın tek kurtuluş yolu, ütopyalarının gerçekleşmesi, insanların eşitlik ve adaletle, işçi sınıfının iktidarında yaşamasıdır. Ütopyalarının bir gün gerçek olacağına ve insanlığın kurtuluşunun bu ütopyayla sağlanacağına olan katı inancı, zamanla yıkıldığında Ömer, hayatı boyunca inandığı bu değer yerini dolduracak yeni bir değer bulamamıştır. Bu nedenle Ömer, sorgulamadan inandığı değer değişimini kabullenememiş ve bu değişim karşısında zamana yenilmiştir.

Değişen dünya, değişen değerler ve değişen inançlar insanları başladıkları noktadan çok farklı yerlere getirir. İnsanlar değişim karşısında her zaman sağlam bir tutum sergileyemeyebilirler. Bu durumun nedeni de onların inanç tarzlarındaki farklılıklardır. Oya Baydar'ın "Sıcak Külleri Kaldı" adlı yapıtında incelenen Ülkü Öztürk ve Ömer Ulaş karakterleri de benzer özellikler taşımalarına ve aynı inanca bağlı olmalarına karşın

çok farklı yollarda ilerlemişlerdir. Aynı dünya görüşünü farklı yollardan benimsemeleri hayatlarının geri kalanını etkileyecek kalıcı yönler vermiştir.

KAYNAKÇA

Sıcak Külleri Kaldı, Oya Baydar, Can Yayınları Ltd. Şti., 20. Basım : 2010